

Arnellia fennica (Hepaticae) in den Karpaten

Arnellia fennica (Hepaticae) v Karpatech

Jiří Váňa

VÁŇA J. (1975): *Arnellia fennica* (Hepaticae) in den Karpaten. — Preslia, Praha, 47 : 93—94.

Bei der Revision von Herbarbelegen der Gattung *Jungermannia* L. emend. DUM. wurde die Art *Arnellia fennica* (GOTT.) LINDB. im Karpatengebiet auf der Lokalität Tatra, Tal Stražyska als neu festgestellt.

Botanisches Institut der Karls-Universität, Benátská 2, 128 01 Praha 2, Tschechoslowakei.

Bei der Revision von Herbarbelegen der Gattung *Jungermannia* L. emend. DUM. fiel auch ein Beleg in meine Hände, der von I. SZYSZYŁOWICZ auf der polnischen Seite des Tatra-Gebirges gesammelt und als *Jungermannia crenulata* SM. bestimmt wurde. Von Anfang an war ich überzeugt, dass diese Bestimmung irrtümlich sein muss. Diese Ansicht bestätigte schon die makroskopische Untersuchung. Die Pflanzen fielen durch die gegenständigen Blätter, die lanzettlichen Unterblätter und die bündelige Rhizoidenanordnung auf; die angegebenen Merkmale führen zu der Art *Arnellia fennica* (GOTT.) LINDB. Diese Bestimmung wurde durch die mikroskopische Untersuchung bestätigt.

Die monotypische Gattung *Arnellia* LINDB. gehört gemeinsam mit den Gattungen *Gongylanthus* NEES und *Southbya* SPRUCE in die Familie *Arnelliaceae* NAKAI. Im Gegensatz zu den europäischen Arten der beiden anderen genannten Gattungen ist die Art *Arnellia fennica* (GOTT.) LINDB. arktisch-zirkumboreal; sie ist in den nördlichen Ländern Nordamerikas (Alaska, Kanada, Grönland), Europas (Norwegen, Schweden, Finnland, Sowjetunion) und Asiens verbreitet. Ausser von den arktischen Gebieten wurde diese Art auch von einigen Lokalitäten im Alpenzuge bekannt; es handelt sich um ein Relikt-vorkommen. Im Karpaten-Gebiet war sie bisher nicht bekannt, ihr Vorkommen ist hier auch nicht vorausgesetzt worden.

I. SZYSZYŁOWICZ sammelte diese Art schon im vergangenen Jahrhundert im Gebiet der Westtatra (Tatry Zachodnie) an der Nordseite des Berges Giewont im Stražyska-Tal. Der Beleg (PRC) wurde als *Jungermannia crenulata gracillima* mit der Lokalität „Kolo wodospadu w dolinie Stražyskiej (1040 m) Szy.“ publiziert (SZYSZYŁOWICZ 1885 : 74), auf der Etikette befindet sich nur die Angabe „Tatry, Stražyska. 1040 m SZYSZYŁOWICZ“, ohne Zeitangabe.

Die Art *Arnellia fennica* (GOTT.) LINDB. ist im Tatra-Gebiet bisher auf keiner anderen Lokalität gefunden worden, ihr bisher unbekanntes Vorkommen wurde auch nicht bestätigt. Aufgrund der vorgefundenen Probe kann man vermuten, dass sie auch in anderen Kalkgebieten der Tatra vorkommen könnte; ihr Vorkommen muss aber immer als Seltenheit und Relikt-vorkommen angesehen werden.

Při revizi herbářových položek rodu *Jungermannia* L. emend. DUM. byl zjištěn druh *Arnellia fennica* (GOTT.) LINDB. na lokalitě Tatry, dolina Strážyska (Polsko) jako nový pro karpatskou oblast.

LITERATURA

SZYSZYŁOWICZ I. (1885): O rozmieszczeniu wątrobowców w Tatrach. — Spraw. Kom. Fizyograf. Kraków, Pars 2, 19 : (25) — (125).

Eingegangen am 8. Juli 1974

Rezendent: J. Duda

K. Kopecký:

Die anthropogene nitrophile Saumvegetation des Gebirges Orlické hory (Adlergebirge) und seines Vorlandes

Rozpravy ČSAV, řada matem. a přírod. věd, 84/1. — Academia, Praha 1974, 173 str., 52 obr., 9 fytoecenol. tab., cena 36 Kčs. (Kniha je v knihovně ČSBS.)

Autorova práce v podhůří Orlických hor a v Orlických horách vyústila v znamenitou monografii nitrofilních lemových společenstev (přírodnímú stavu blízkých i antropogenních), v níž věnoval téměř polovinu rozsahu rozboru 73 hlavních druhů těchto společenstev s 50 mapkami rozšíření v území. Vyšel z koncepce nového klasifikačního principu, který publikoval se S. Hejným před třemi roky (Rozpr. Čs. Akad. Věd, Praha, Ser. Math.-Natur., 81/9 : 1—125, 1971). Tento princip není v rozporu s hledisky curyšsko-montpeliérské školy, ale umožňuje logické začlenění i tzv. bazálních a odvozených společenstev třídy *Galio-Urticetea* PASS. 67 em. KOPECKÝ 69, a tím i zachycení velké pestrosti těchto společenstev a stanovení jejich syngenetických řad.

Této studii předcházeli v minulosti v předhoří Orlických hor relativně dobrý floristický výzkum. Na něj navázal intenzivní floristický a fytoecenologický výzkum autora, a to rovnoměrně v celém rozsahu studovaného území. Jeho fytoecenologická erudice a schopnost použít údajů etnobotanických, údajů souvisejících s osídlením krajiny a se způsobem hospodaření v minulosti a přítomnosti vyústily v tuto publikaci. V části věnované jednotlivým druhům nepodává staticky stav rozšíření druhů nitrofilních lemů, ale zachycuje změny v jejich rozšíření, ve vztahu k času (k historii druhu i k stáří osídlení) a k hospodářské činnosti člověka.

Změny v rozšíření antropogenních nitrofilních lemových cenóz jsou v souvislosti s invazí nebo regresí jednotlivých pro krajinu fytogeograficky charakteristických druhů, a proto mohl po komplexním rozboru přikročit i k prognóze dalšího vývoje. Největší změny lze očekávat u odvozených společenstev, kde některé vůdčí druhy (např. *Impatiens parviflora* nebo *Chaerophyllum aromaticum*) ukazují na další šíření a naopak změnou hospodaření sociologicky nasycená společenstva s *Ballota nigra* v nižších polohách nebo s *Rumex alpinus* ve vyšších polohách vykazují zřetelnou regresii.

Závěrečná kapitola je věnována praktickému významu studia nitrofilních lemů. Autor tu analyzuje např. příčiny invaze těchto cenóz do kulturních luk, zahrad a pobřežních porostů. Způsob boje proti nežádoucím rostlinám i celým společenstvům je pak předmětem řady doporučení.

Tato studie je zdařilou ukázkou, jak řešit syntaxonomickou problematiku v konkrétním území, a to nitrofilních lemů nejen víceletých, ale i jedno- a dvouletých rostlin. Floristicko-fytogeografickou část studie můžeme označit jako průkopnickou a příkladnou pro komentáře k jednotlivým druhům v květenách.

Vl. Skalický